

Доброго дня учні!

Продовжуємо наше з вами дистанційне навчання!

Тема уроку: «Професійна придатність та непридатність».

Сучасні умови життєдіяльності людини багато в чому зумовлюють і встановлюють нові правила і закони в його професійній діяльності. Дані правила виявляються результатом соціальних та історичних перетворень, а також науково-технічної революції. Комп'ютеризація, розвиток Інтернету та інформаційних технологій висувають абсолютно нові вимоги до професіоналів, фахівців і претендентів на вакантні посади. Якщо в минулому "знання комп'ютера" було одним з важливих якостей, що виділяють фахівця з інших претендентів на вакантну посаду і визначальним майбутню пріоритетність при прийнятті на роботу, то тепер комп'ютерна грамотність є загальною і повсюдною, а значить, вже немає необхідності вказувати в посадових вимогах і обов'язках "обов'язкове знання комп'ютерних програм *Word, Excel*", так як вони повинні бути знайомі претенденту. Таким чином, в суспільстві відбувається формування нових вимог, які пред'являються до професіонала і його професійної придатності. Ці вимоги відображають не тільки реалії "часу", але також і специфіку підготовки, навчання майбутніх фахівців.

При цьому в окремих професіях, які відзначаються своєю стійкістю, стабільністю і незмінністю, показник професійної придатності залишається постійним і стандартним. Для даних професій складається ситуація, відповідно до якої необхідно виділити найбільш загальні вимоги і створити на їх основі єдину психодіагностическую базу, яка дозволить швидко і ефективно визначати професійні здібності людини. Комп'ютеризація такої системи багато в чому оптимізує вивчення і дослідження професійної придатності співробітників.

У той же час у зв'язку з соціальною варіативністю навколишнього світу формуються умови, які встановлюють зовсім інші критерії професійної придатності. У результаті її якісна оцінка утруднюється, і тому виникають труднощі і серйозні "небезпеки" в оцінці професіоналізму людей, успішності і безпеки їх трудової діяльності, так як будь-яка стандартизація може призвести до недостатньо точної і правильній оцінці професійної придатності людини.

Кожна людина в своєму професійному розвитку і кар'єрі проте стикається з необхідністю діагностики та самодіагностики свого стану професіоналізму. Його оцінюють як професіонала при прийомі на роботу, при висуненні, при атестації і навіть при звільненні. Крім того, йому доводиться часто звертатися до професійного самоаналізу, самооаттестации з метою визначення перспектив свого подальшого професійного зростання, а також власного відповідності даної професії.

Поняття "професійна придатність" останнім часом набуло широкого поширення не тільки в психології праці, інженерної психології та ергономіки, але і в інших видах трудової діяльності, які безпосередньо пов'язані з відповідальністю, безпекою, ризиком, "людським фактором". У результаті воно стає міждисциплінарним поняттям, включеним до різні науково-методологічні категорії і системи. Звернемося до найбільш відомим визначень даного поняття.

Поняття і визначення, можна запропонувати наступне розуміння професійної придатності: це індивідуальні властивості і якості людини, які є сукупністю минулого досвіду, знову сформованих здібностей і вмінь людини, її вольові показники, що дозволяють реалізувати свої професійні вміння, а також особливості соціальної ситуації, в якій він знаходиться, що в сукупності дозволяє йому успішно виконувати професійну діяльність. В даному випадку вводиться поняття соціальної ситуації, яке, на нашу думку, має відображати проблему реалізації

професійної придатності. Професіонал, виконуючи трудову діяльність ізольований від оточуючих його людей, і тому він діє і надходить не в "безповітряному просторі", а в умовах взаємодії з іншими людьми. У результаті саме зовнішній "людський фактор" може виявитися вирішальним в успішному та ефективному професійному поведінці.

Сутність філософської категорії професійної придатності полягає в тому, що вона відображає різні сторони і особливості професіоналізації людей:

вибір особливого роду діяльності (професії), найбільш повно відповідної схильностям і здібностям конкретної людини;

- Задоволення інтересу до обраної професії і подальшу задоволеність процесом і результатами конкретної праці;**
- Прояв соціального (професійного) самовизначення особистості, її самореалізації у праці;**
- Розвиток суб'єкта праці, що відображає динамічні властивості системи професійної діяльності;**
- Визначення співвідношення вимог професії та індивідуальних особливостей людини;**
- Реалізація прагнення особистості до самовдосконалення й особистісному зростанню в процесі праці;**
- Адаптація як активне пристосування людини до вимог трудової діяльності.**

Формування професійної придатності нерідко пов'язано з виявленням потенційних можливостей людини, виявленням таких індивідуальних особливостей, які виявляться важливим механізмом ефективності його діяльності. Правильне і точне виявлення цих особливостей, їх

діагностика і аналіз лежать в основі успішності його професійного розвитку.

Процес формування професійної придатності, її розвиток на шляху професіоналізації суб'єкта діяльності, проходять ряд етапів, основними з яких є наступні.

- 1) трудове виховання і навчання (підготовка до праці і вибору професії) - виховання у дитини любові до праці, оволодіння найпростішими знаряддями і способами праці, формування готовності до праці, потреби і розуміння його необхідності, розвиток загальнотрудових навичок;**
- 2) професійна орієнтація - допомога у виборі професії на основі професійного освіти, консультації, корекції професійних планів;**
- 3) професійний відбір - визначення ступеня придатності людини до певного виду діяльності на основі зіставлення його індивідуальних особливостей з вимогами професії (на цьому етапі можливе також вирішення завдань розподілу фахівців, комплектування навчальних та професійних груп, добір фахівця до функціонуючої групі і т.д.) ;**
- 4) професійна підготовка - обґрунтування рекомендацій до програм, методикам і засобам навчання і тренування, до об'єктивних методів і критеріїв оцінки рівня професійної підготовленості;**
- 5) професійна адаптація - розробка засобів, методів і критеріїв оцінки особливостей пристосування суб'єкта праці до змісту і умов конкретної діяльності і обґрунтування рекомендацій щодо прискорення цього процесу;**
- 6) професійна діяльність - забезпечення раціональної організації (регламентації), умов і процесу трудової діяльності, високої ефективності, якості, безпеки праці, професійного вдосконалення, задоволеності працею;**

7) професійна атестація - періодична оцінка професійної кваліфікації з метою визначення відповідності займаній посаді і обґрунтування рекомендацій по посадовим призначення, переміщення, а також направлення на навчання, перепідготовку;

8) професійна реабілітація - відновлення функціонального стану організму і психіки після напруженої роботи і перенесених захворювань, при розвитку стійких негативних домінантних станів в результаті частих професійних невдач і т.п.

Однак можливості формування професійної придатності не завжди безмежні. Формування професійної придатності відбувається по-різному у різних людей залежно від їх можливостей компенсації, від пластичності здібностей. У зв'язку з цим ми маємо право говорити про професійну придатність тільки конкретної людини, в конкретний час, в конкретній спеціальності.

Ступені вираженості професійної придатності:

1) непридатність до професії - тимчасова або практично непереборна, коли є відхилення у стані здоров'я, несумісні з точки зору медицини з роботою в даній області;

2) придатність до професії (або групі професій) - в цьому випадку говорять, що немає протипоказань, але немає і свідчень;

3) відповідність даній області діяльності - протипоказань до професії немає, присутні деякі особистісні якості та інтереси, здібності;

4) покликання - явні ознаки відповідності людини всім основним вимогам професії.

Як показує практика, не кожна людина може оволодіти деякими професіями, навіть при забезпеченні високого рівня підготовки і мотивації. Професійна придатність до таких професій може

сформуватися лише за наявності певних природних даних, що є професійно важливими.

Розрізняють абсолютну профпридатність, коли людина повинна відповідати жорстким вимогам професії, і відносну профпридатність, що характерно для більшості професій. Іноді профпридатність визначають як відсутність протипоказань (соматичних або психологічних до даної професії).

Особливості формування, успішність освоєння та реалізації професійної діяльності визначають наступні показники:

- 1) здатності чи схильність до тієї чи іншої професії. Ці здібності можуть бути фізичними, фізіологічними або психічними (пам'ять, реакція, увага, загальна обдарованість і ін.);**
- 2) знання, уміння і навички, необхідні для виконання конкретної професійної діяльності, тобто необхідна професійна підготовка;**
- 3) схильність і бажання працювати, тобто відповідний позитивний вольовий настрій на роботу;**
- 4) мотивація, яка визначає бажання працювати. При цьому мотиви можуть бути як внутрішнього характеру (інтерес, почуття відповідальності, прагнення до майстерності), так і зовнішнього (заробітна плата, конкуренція та ін.).**

А про професійну непридатність людини до певної праці можна говорити лише тоді, коли у нього є відхилення у стані здоров'я, які можуть заважати професійній діяльності або будуть поглиблюватися в процесі роботи. Однак протипоказання можуть бути не тільки медичними. Існує велика кількість професій та спеціальностей, для яких важливо мати спеціальні здібності, причому відсутність їх не можна компенсувати. Модельєр, дизайнер крім художнього смаку, уяви

повинен мати художні здібності, а, наприклад, дегустатор - унікально розвинений нюх і смак.

У випадку, якщо наявний у людини рівень розвитку професійно важливих якостей перевершує той, який потрібно для оволодіння професією, людину можна вважати професійно придатним до цієї професії. Якщо ж він не відповідає професійним вимогам, то можна говорити про професійну непридатність людини. Однак професійна придатність - сформоване якість. Якщо людина чогось захоче і буде наполегливо домагатися поставленої мети, то у нього все вийде. Наприклад, фізично слабка й малорослий А. В. Суворов зміг стати видатним полководцем, а страждає дефектом мови Цицерон - знаменитим оратором.

Домашнє завдання:

- 1. Прочитати конспект.**
- 2. Виписати в зошит виділений текст.**
- 3. Вивчити основні поняття професійної придатності та непридатності.**

До зустрічі! Бережіть себе та своїх близьких!